

УДК 342.924:364.442.6-057.36

С.В. ГОРОДЯНКО

Національний університет внутрішніх справ

СУТНІСТЬ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА УПРАВЛІННЯ В СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ ЗАХИЩЕНОСТІ ОСОБОВОГО СКЛАДУ

Досліджено зміст, особливості, якості та основні джерела права і нормативно-правових актів щодо професійної захищеності працівників органів внутрішніх справ.

Організація та управління в сфері здійснення заходів щодо підвищення безпеки працівників органів внутрішніх справ має легітимний, впорядкований нормами права характер. С.А. Скриль пише: "Правове регулювання організаційної структури керованої системи передбачає насамперед закріплення в нормативних актах структури, правосуб'єктності та юридичної відповідальності суб'єктів управління" [1, с.80]. На думку В.В. Дрейшева, нормативне регулювання організаційно-управлінських відносин передбачає розробку, прийняття та реалізацію нормативних приписів. У широкому вимірі усі дії та рішення управлінських органів повинні мати правовий юридичний характер [2, с.45]. Відтак, акти управління та правові акти - парні категорії. Акти управління в правовій, демократичній, соціальній державі повинні обов'язково одягати правову форму. Правові акти, відзначає В.В. Цветков, обумовлюють юридичні наслідки у вигляді встановлення, зміни, відміни правових норм або встановлення, зміну, припинення конкретних правовідносин в сфері державного управління [3, с.18-20]. Таким чином: а) основна мета правового регулювання організаційно-управлінських відносин в сфері професійної захищеності працівників органів внутрішніх справ полягає в закріпленні ефективного механізму прийняття й реалізації організаційно-управлінських рішень; б) означені організаційно-управлінські рішення повинні прийматись уповноваженими суб'єктами, мати встановлену нормами права форму та відповідати певному рівню в системі нормативно-правових актів.

Організаційно-управлінські відносини в сфері професійної захищеності особового складу, втім, як і питання структурної побудови та функціонування органів внутрішніх справ, регулюються розгалуженою мережею нормативно-правових актів загального та спеціального характеру. Як вказує С.С. Лукаш, багатогранна діяльність органів системи Міністерства внутрішніх справ регулюється широким масивом різних за характером, юридичною природою і формою нормативно-правових актів. Найбільш важливі завдання даного розгалуженого нормативно-правового забезпечення ОВС України на сьогоднішньому етапі їх реформування в узагальненому вигляді зводяться до: визначення місця і ролі даної складової національної правоохоронної системи, її завдань, функцій, принципів, форм і методів функціонування; раціоналізації структур-

ної побудови органів та підрозділів внутрішніх справ; забезпечення оптимального розподілу функціональних ролей працівників управління, їх прав та обов'язків; створення системи взаємозв'язку управлінсько-виконавчих відносин в цій сфері; розмежування і розподілу функцій і ролей щодо збору, обробки інформації й направлення результатів її аналізу на різні рівні управлінської структури; закріплення науково обгрунтованої побудови системи прийняття рішень і точного співвідношення її з інститутом відповідальності; визначення компетенції посадових осіб при прийнятті ними управлінських рішень; упорядкування найважливіших аспектів застосування фізичних та розумових здібностей до служби особового складу, наприклад, розподілу робочого часу, зв'язку результатів праці з точними критеріями її оцінки та системою матеріального і морального заохочення [4, с.45]. Погоджуючись з автором щодо визначення завдань нормативно-правового забезпечення організаційно-структурної побудови та діяльності ОВС, відмітимо, що одним з найголовніших завдань такого забезпечення є регулювання основних питань безпеки життєдіяльності осіб рядового і начальницького складу. Основними нормативно-правовими актами в цій сфері є: Конституція України, Кодекс України про адміністративні правопорушення, Закони України "Про основи національної безпеки України", "Про міліцію", "Про оперативну-розшукову діяльність", "Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві", "Про державну службу", "Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю", "Про пенсійне забезпечення військовослужбовців та осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ", "Про дорожній рух". Крім того, до розгляданого масиву нормативно-правових актів входять: Укази Президента України і постанови Уряду України і накази, рішення та розпорядження Міністерства внутрішніх справ України. Наприклад, Постанова Кабінету Міністрів України від 21.08.2001 року № 1094 "Про деякі питання розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві", Рішення колегії МВС України № 1 км/1 від 15.05.2001 року "Про стан дисципліни і законності в діяльності органів внутрішніх справ та заходи щодо їх зміцнення", Наказ МВС України № 541 від 06.07.2001 року "Про заходи щодо забезпечення збереження зброї боєприпасів і спеціальних засобів".

Треба відмітити, що нормативно-правові акти, покликані регулювати відносини в сфері забезпечення безпеки життєдіяльності працівників ОВС, мають багатгалузевий характер. Вони належать до адміністративного, трудового, кримінального, фінансового права. Звідси, відносини в сфері органів внутрішніх справ регулюються комплексним законодавством. "Комплексне законодавство охоплює норми декількох галузей права, регулюючи різні види суспільних відносин, котрі утворюють відносно самостійну сферу суспільних відносин, які вимагають юридично різнорідних способів впливу, що об'єднуються в цілісний комплексний метод" [5, с.277]. У свою чергу, будь-яке "законодавство – це система нормативних актів" [6, с.16].

Незважаючи на поширеність терміну "нормативно-правовий акт" в науковому обігу, його сутність, зміст та соціальна природа є й сьогодні предметом наукового пошуку багатьох відомих теоретиків права. П.М. Рабинович вважає, що нормативно-правовий акт – це основна форма права соціально-демократичної орієнтації. Їхня поширеність пояснюється незаперечними перевагами такого способу вираження юридичних норм саме з точки зору загальнолюдських правових принципів, які поступово впроваджуються у право соціально-демократичної орієнтації. До таких переваг вчений відносить можливість найбільш чітко, ясно, однозначно формулювати зміст юридичних прав і обов'язків; якнайшвидше довести до відома адресатів юридичної норми її зміст; забезпечити сприятливі умови для швидкого знаходження потрібної норми права; створити умови для правильного, адекватного розуміння адресатом норми її істинного змісту; оперативного змінювати чи скасовувати юридичну норму; здійснювати впорядкування, погодження, систематизацію численних норм права [7, с.105].

А.В. Поляков відзначає, що нормативно-правовий акт являє собою основну текстуальну форму державно-організованих норм права в романо-германській правовій сім'ї. "Нормативно-правовий акт являє собою імперативний (владно-приписуючий) письмовий документ, в якому міститься гетерономний нормативно-правовий текст. Це означає, що з такого тексту може бути виведене загально важливе та загальнообов'язкове правило поведінки, яке має уповноважучо-зобов'язуючий характер" [8, с.516]. С.Л. Лисенков та В.В. Копейчиков констатують, що нормативно-правові акти - це офіційні письмові документи, прийняті компетентними суб'єктами, в яких в односторонньому вольовому порядку встановлюються, змінюються чи скасовуються загальнообов'язкові правила поведінки. Такими є конституції, закони, укази президента, постанови тощо [9, с.193]. "Нормативно-правовий акт – це письмовий документ відповідного державного органу, яким встановлюються, змінюються або припиняються норми права, які містять правила загального характеру," – зазначає С.О. Комаров [10, с.224]. Під нормативними правовими актами розуміють акти, які "встановлюють норми права, котрі вводять їх в дію, змінюють або відмінюють правила загального характеру", - погоджується з ним В.В. Лазарев [11, с.176]. "Нормативно-правовий акт – це належним чином оформлене зовнішнє вираження волі держа-

ви, її органів, окремих осіб, яке виступає як носій змістовних елементів правової системи – юридичних норм, правовоположень практики, індивідуальних приписів, автономних рішень осіб", - вказує С.С. Алексєєв [12, с.192-193].

В.М. Сирих свідчить, що нормативно-правовий акт – це не усяка сукупність діючих норм права. Він повинний виражати волю органу, що його видав, у вигляді нових оригінальних норм права. В нормативно-правовому акті, як мінімум, повинна міститись одна оригінальна норма. "Нормативно-правовий акт являє собою письмовий документ, за допомогою якого правотворчий орган в межах своєї компетенції вносить зміни в систему чинних норм права шляхом прийняття нових норм права або рішення, направлено на відміну застарілих актів" [13, с.192-194]. Нормативно-правовий акт, підкреслює В.С. Нерсєсянц, включає широкий комплекс актів правотворчості, видаєних органами законодавчої, виконавчої, а часто й судової влади. Нормативно-правовими вони називаються тому, що містять норми права. По суті, дане поняття є синонімом поняття "законодавство" в широкому вимірі. Це основне джерело права в країнах романо-германської правової сім'ї. Важливу роль відіграють нормативно-правові акти і в країнах англо-американського права. Таке значення нормативно-правових актів в правовому регулюванні пояснюється рядом суттєвих переваг, порівняно з іншими джерелами права. Це, зокрема, загальний характер приписів, які змістовно розраховані на багатократне застосування, можливість охоплення широких сфер суспільного життя, відносна швидкість процедури їх прийняття, зміни або відміни, висока техніка систематизації і кодифікації нормативно-правових актів.

Нормативно-правові акти видаються органами держави лише в певній формі та в межах компетенції правотворчого органу. Звідси юридична сила нормативного акта визначається місцем в системі органів держави того органу, від імені якого він виданий. У свою чергу, в ієрархії нормативно-правових актів відображається структура держави [14, с.272]. М.І. Матузов і А.В. Малько говорять, що нормативно-правові акти є основною та найбільш досконалою формою сучасного права. Їх велика питома вага порівняно з іншими формами пов'язана, перш за все, з посиленням ролі держави в регулюванні суспільно важливих відносин. Крім того, їх широкому використанню "допомагають" такі якості, як здатність централізовано регулювати різні відношення, швидко реагувати на зміни потреб суспільного розвитку, чіткість і доступність викладення виражених в ньому приписів [15, с.379]. "Нормативно-правовий акт, - відмічає В.О.Котюк, - це письмовий юридичний документ, який виданий державою чи окремими її органами, має владний, загальнообов'язковий характер, в якому закріплюються офіційні правила поведінки загального характеру, що забезпечуються і охороняються державною владою і направлені на регулювання суспільних відносин" [16, с.41].

Поняття "нормативно-правового акту" розроблялось, поряд з теоретиками права й вченими інших галузей права України. Однак, мова в галузевих науках йде не про нормативно-правові акти, а про джерела права. Відмітимо, що

поняття “джерело права” має два основних виміри, а дискусії з приводу його розуміння не вщухають і сьогодні. В.М. Корельський і В.Д. Перевалов зазначають, що усі джерела права можна класифікувати на дві групи: нормативно-правові акти (закони, укази, постанови, інструкції, угоди) та інші джерела права нормативного характеру (правові звичаї, судові прецеденти й рішення) [17, с.288]. М.Н. Марченко під джерелами права визнає офіційні форми вираження й закріплення (а також зміни чи відміни) правових норм, діючих у даній державі [18, с.133]. Л.Л. Рогачова зауважує, що під формою права розуміють способи зовнішнього вираження і закріплення правових норм.

В юридичній літературі разом з поняттям “форм права” використовується поняття “джерело права” - в матеріальному розумінні – це фактори, які обумовлюють виникнення, розвиток, зміст права (передусім система соціально-економічних відносин). Джерело права в ідеалістичному розумінні – це сукупність юридичних ідей, поглядів, теорій, під впливом яких утворюється і функціонує право. Джерело права в спеціально-юридичному розумінні – це і є власне форма права, тобто зовнішня форма вираження і існування норм права. Переважання тих чи інших форм права в державі залежить від специфіки правової системи, історичних традицій, національних особливостей, якості правотворчості, рівня правової культури суспільства тощо. Найпоширенішими формами права в більшості правових систем є правові звичаї, правові прецеденти, нормативні правові акти, нормативні правові договори [19, с.293]. В. Погорілко та В. Федоренко вважають, що однією з основних категорій правової науки є її джерела. Під джерелами конституційного права, як правило, розуміють зовнішню форму вираження конституційно-правових норм. Цей підхід до категорії “джерело права” сформувався історично. Разом із тим, в юридичній, філософській та інших наукових літературі нерідко зазначається, що джерело права є не просто “оболонкою” для норм права, а, у першу чергу, духовним підґрунтям права, що наповнює право конкретним змістом і надає йому певної форми [20, с.46-47]. Гегель, наприклад, вбачав у змісті джерела права не тільки божественне походження права, а й “вічні та абсолютні ідеї”, “національний дух і традиції народу”. Він писав, що підґрунтям права є духовне взагалі, а його найближчим місцем і вихідним пунктом – вільна свобода, оскільки свобода становить її субстанцію і визначення, і система права є царством реалізованої свободи, світом духу, що породжений ним самим як інша правова природа [21, с.31].

Аналіз точок зору вчених свідчить: поняття “джерело права” має два виміри. Перший стосується його матеріально-духовного розуміння; другий – формально-юридичного. Важко не навести з цього приводу слова значного теоретика права А.В. Полякова, який пише, що поняття “джерело права” має в юриспруденції декілька різних значень, що обумовлені відповіддю на питання, що розуміється під правом. Якщо ототожнювати право з правовими нормами і розглядати джерело права в генетичному смислі (звідки береться право, що обумовлює його

виникнення), то в рамках раціоналістичної філософської традиції в якості такого можуть розумітися “об’єктивні” причини, які викликають появу тих чи інших норм права. Ці причини можуть трактуватися як матеріальні (потреби суспільства, обумовлені соціально-економічними умовами його існування – в матеріалістичній теорії права), і як ідеологічні (уявлення усього суспільства або його політичної еліти про те, яким мусить бути право - в правовому ідеалізмі).

В традиційній правовій теорії (нормативно-статичній) існує ще одне важливе значення поняття джерела права, коли під ним розуміють спосіб зовнішнього вираження змісту правової норми, за допомогою якої вона отримує загальнообов’язкове значення. Саме форма при такому підході створює право, воно не існує поза державно встановленою і державно захищеною формою (форма закону, указу, постанови) [8, с.499-500]. М.І. Байтін пише: “Під формою (джерелом) права розуміються певні способи (прийоми, засоби) вираження державної волі суспільства. Форма показує, які зовнішні виявлення права, в якому вигляді воно існує та функціонує в реальному житті. За допомогою форми державній волі надається доступний та загальнообов’язковий характер, це воля офіційно доводиться до виконавців” [22, с.67]. Як правило, таке формально-юридичне значення поняття “джерело права” й використовують вчені галузевих наук “Термін “система джерел права” використовується не лише для фіксування сукупності джерел права певної національної правової системи, але і в рамках окремої галузі” [23, с.161]. Н.М. Пархоменко зазначає, хоча поняття “джерело права” і має багатоаспектний характер, але у сучасній юридичній науці воно здебільшого вживається у формально-юридичному значенні. “У національній теорії права під джерелом права прийнято розуміти похідні від держави чи визнані нею офіційно-документальні форми вираження і закріплення норм права, що мають юридичне загальнообов’язкове значення” [24, с.77-78].

Поняття “джерело права” досліджувалось в працях як вчених-адміністративістів, так і вчених, що займаються проблемами трудового права. Ю.П. Битяк визначає дане поняття в якості “акту правотворчості органів державної влади, що складається з адміністративно-правових норм або навіть одного правила поведінки і регулює виконавчо-розпорядчу діяльність” [25, с.36]. В.К. Колпаков та О.В. Кузьменко стверджують, що джерело адміністративного права – це акт суб’єкта публічного управління, що регулює виконавчо-розпорядчу діяльність і складається з адміністративно-правових норм [26, с.42]. Джерела трудового права України, свідчить В.І. Прокопенко, можна визначити як спосіб вираження норм права, що приймаються компетентним на те органами держави і призначені регулювати трудові відносини в процесі застосування праці і суспільного захисту людей праці [27, с.59].

Г.І. Чанишева та Н.Б. Болотіна констатують, що джерела трудового права в юридичному сенсі - це результати правотворчої діяльності органів держави, а також сумісної нормотворчості працівників і власників або уповноважених ними органів в сфері застосування праці працівників

[28, с.44]. В.В. Жернаков вказує, що термін “джерело трудового права” слід застосовувати насамперед для позначання нормативно-правових актів, в яких закріплені норми трудового права [29, с.31]. Примітно, що і вчені в галузі адміністративного права, і вчені в галузі трудового права одноставно дотримуються позицій, що джерело права і нормативно-правовий акт є синонімами, що ці поняття мають однаковий зміст. Однак поняття “нормативно-правового акту” не дорівнює поняттю “джерело права”. Вони рівні за змістом, однак різні за обсягом. Нормативно-правовий акт – це лише основна складова поняття “джерело права”. Ця позиція чітко просліджується в наукових розробках теоретиків права. Окрім нормативно-правового акту, поняття “джерело права” охоплює також правовий звичай, правовий прецедент, нормативний правовий договір, принципи права, правову доктрину [19, с.293-295].

Дослідження змісту, особливостей, якостей та основних ознак джерел права і нормативно-правового акту дозволяє зробити декілька висновків щодо сутності нормативно-правового забезпечення організації та управління в сфері професійної захищеності працівників органів внутрішніх справ. По-перше, основними ознаками нормативно-правового акту в досліджуваній сфері є те, що він: а) має імперативний (владно-приписуючий) характер; б) є одностороннім актом текстуального вираження волі правотворчого органу (посадової особи); в) приймається з дотриманням нормативно визначеної процедури, покликаної оптимізувати зміст правового тексту та його форму; д) має власну структуру; е) має юридичну силу та займає певне місце в ієрархії нормативно-правових актів; ж) має чіткі часові, просторові та суб'єктні характеристики; з) містить загальні спеціальні чи індивідуальні нормативні приписи, покликані регулювати відносини забезпечення безпеки життєдіяльності осіб рядового та начальницького складу. По-друге, поняття даного різновиду нормативно-правового акту слід визначити в якості прийнятого в нормативно встановлений формі суб'єктами правотворчості офіційного письмового документу, який має імперативний характер й містить загальні, спеціальні та індивідуальні нормативні приписи, покликані регулювати відносини в сфері забезпечення безпеки життєдіяльності працівників органів внутрішніх справ. По-третє, нормативно-правове забезпечення організації та управління в сфері професійної захищеності особового складу - це сукупність усіх юридичних засобів, прийомів, способів, за допомогою яких регулюються ці відносини. Основне місце в цьому юридичному інструментарії відводиться нормативно-правовим актам та нормативним приписам. По-четверте, за своєю сутністю нормативно-правове забезпечення організаційно-управлінських відносин в сфері професійної захищеності особового складу відображає волю українського народу, політику держави та органів внутрішніх справ щодо забезпечення безпеки життєдіяльності осіб рядового й начальницького складу. По-п'яте, мета нормативно-правового забезпечення організації та управління в сфері професійної захищеності працівників органів системи Міністерства внутрішніх справ полягає в

створенні й закріпленні ефективного правового механізму, здатного забезпечити оптимальну процедуру розробки та реалізації відповідних організаційно-управлінських рішень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Скриль С.А. Теоретические проблемы эффективности законодательства в сфере государственного управления: Дисс... канд. юрид. наук. -К., 2001. -194 с.
2. Дрейшев В.В. Правотворческие отношения в советском государственном управлении. -Л.: Изд-во ЛГУ, 1978. -175 с.
3. Цветков В.В. Державне управління як основний різновид соціального управління // Реформування державного управління в Україні: проблеми і перспективи. -К., 1998. -С.17-37.
4. Лукаш С.С. Нормативно-правове забезпечення ефективності управлінської діяльності ОВС України Дис... канд. юрид. наук. -Х., 2002. -197 с.
5. Скакун О.Ф. Теория государства и права: Учебник. -Х. Консум; Ун-т внутр. дел, 2000. -704 с.
6. Цвік М. Про систему юридичних актів // Вісник академії правових наук України. -2002. -№4. -С.14-24.
7. Рабинович П.М. Основи загальної теорії права та держави: Навчальний посібник. -К.: Атіка, 2001. -176 с.
8. Поляков А.В. Общая теория права: Курс лекций. -СПб.: “Юридический центр Пресс”, 2001. -642 с.
9. Теория держави і права: Навчальний посібник /За заг. ред. С.Л. Лисенкові і В.В. Копейчикова. -К.: Юрінком Інтер, 2002. -368 с.
10. Комаров С.А. Общая теория государства и права. -М.: Юрайт, 1998. -416 с.
11. Общая теория права и государства: Учебник /Под ред. В.В. Лазарева. -М.: Юрист, 1997. -780 с.
12. Алексеев С.С. Общая теория права. -Т.2. -М.: Юрид. лит., 1982. -358 с.
13. Сырых В.М. Теория государства и права. -М.: «Юстициформ», 2001. -592 с.
14. Проблемы общей теории права и государства /Под общ. ред. В.С. Нерсисянца. -М.: НОРМА-ИНФРА-М, 1999. -832 с.
15. Теория государства права: Курс лекций /Под ред. Н.И. Матузова и А.В. Малько. -М.: Юрист, 2001. -776 с.
16. Котюк В.О. Теория права: Курс лекций. -К.: Вентури, 1996. -208 с.
17. Теория государства и права /Под ред. В.М. Корельского и В.Д. Первалова. -М.: НОРМА-ИНФРА-М, 1998. -570 с.
18. Общая теория государства и права /Под ред. М.Н. Марченко. -В 2-х т. -Т.2. Теория права. -М.: Зеркало, 2000. -656 с.
19. Загальна теорія держави і права /За ред. М.В. Цвіка, В.Д. Ткаченка, О.В. Петришина. -Х.: Право, 2002. -432 с.
20. Погрілко В., Федоренко В. Джерела права України (загальна теорія джерел конституційного права // Вісник Академії правових наук України. -2002. -№ 1. -С.46-59.
21. Гегель Г.В. Введение к “Философии права” // Ге-

гель Г.В. Собрание сочинений. -М.: Юрид. лит, 1963. -Т.7. -С.30-33.

22. Байтин М.И. Сущность права. -Саратов, 2001. -312с.

23. Голочевський Р.П. Система джерел права: поняття, види, структура // Вісник Нац. ун-ту внутр. справ. -2002. -№ 20. -С.160-164.

24. Пархоменко Н.М. Договір у системі форм права України. -К.: Оріяна, 2000. -240 с.

25. Адміністративне право України /За ред. Ю.П. Битяка. -Х.: Право, 2000. -520 с.

26. Колпаков В.К., Кузьменко О.В. Адміністративне

право України: Підручник. -К.: Юрінком Інтер, 2003. -544с.

27. Прокопенко В.І. Трудове право України: Підручник. -Х.: Консум, 1998. -480 с.

28. Чанышева Г.И., Болотина Н.Б. Трудовое право Украины. -Х.: Одиссей, 1999. -480 с.

29. Трудове право в вопросах и ответах: Учебно-справ. пособие /Под ред. В.В. Жернакова. -Х.: Одиссей, 2000. -624 с.

Надійшла до редколегії 16.04.2004

ГОРОДЯНКО С.В. СУЩНОСТЬ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ОРГАНИЗАЦИИ И УПРАВЛЕНИЯ В СФЕРЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ЗАЩИЩЕННОСТИ ЛИЧНОГО СОСТАВА
Исследовано содержание, особенности, качества и основные источники права и нормативно-правовых актов о профессиональной защищенности работников органов внутренних дел.

***

GORODJANKO S.V. ESSENCE OF NORMATIVE-LEGAL MAINTENANCE OF THE ORGANIZATION AND MANAGEMENT IN SPHERE OF PROFESSIONAL SECURITY OF STAFF

The maintenance, features, qualities and the basic sources of the law and normative-legal acts about professional security of employees of law-enforcement organs is investigated.

Д.В. ЖУРАВЛЬОВ

Запорізький юридичний інститут МВС України

УДК 340.13:349.2

НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АКТ ЯК СТРУКТУРНИЙ ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ ТРУДОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Розглянута сутність нормативно-правового акту як юридичного джерела і форми права.

Норми трудового права і нормативні приписи містяться в нормативно-правових актах, покликаних регулювати трудові та тісно пов'язані з ними відносини. Як відмічають І.С. Самощенко, І.Ф. Кузьмін, Р.М. Романов, законодавство як система має не один, а декілька інваріантних "зрізів" структур, серед яких "структура нормативного припису, структура нормативного акту, структура інституту тощо. Кожна з цих структур побудови є інваріантним "зрізом" законодавства як системи, з точки зору елементів, з яких воно складається" [1, с.9]. З нашої точки зору нормативно-правовий акт як юридичне джерело і форма права є системою певного рівня, яка має власну структуру. М.В. Цвік доводить, "що найбільш поширеною формою існування права в Україні є законодавство, яке, в свою чергу, складається з системи нормативних актів. Автор також застерігає, що термін "нормативний акт" має певною мірою умовний

характер. По-перше, лише частина актів, які мають відповідну юридичну форму нормативного акта, є завжди нормативними (закони, інструкції міністерств, відомств), а більшість (укази, постанови уряду місцевої адміністрації тощо) – як нормативними, так і ненормативними. По-друге, навіть ті акти, що дійсно є нормативними (наприклад, закони), на практиці час від часу можуть містити в собі ті чи інші нормативні положення. Існування нормативних актів підтверджує, що не тільки право, а й законодавство має власну структуру. Первісним елементом у структурі права є правова норма, а у структурі законодавства – законодавчий припис. Законодавство є головною формою існування права. Воно, як й інші правові форми, складається із законодавчих правових приписів та нормативно-правових актів" [2, с.16-17]. Поняття нормативно-правового акту було детально досліджене загальною теорією